

सत्यमेव जयते

भारत का राजपत्र

The Gazette of India

भारताचे राजपत्र

असाधारण

EXTRAORDINARY

असाधारण

भाग 12 अनुभाग 1
Part XII Section 1

भाग बारा अनुभाग 1

प्राधिकार से प्रकाशित

PUBLISHED BY AUTHORITY

प्राधिकाराद्वारे प्रकाशित

सं. 1]	नई दिल्ली, 23 जनवरी 2003/3 माघ (शके) 1924	[खण्ड 12
No. 1]	NEW DELHI, 23RD JANUARY 2003/3 MAGHA (SAKA) 1924	[Vol. 12
अंक १]	नवी दिल्ली, २३ जानेवारी २००३/३ माघ (शके) १९२४	[खंड १२

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

विधि और न्याय मंत्रालय

(विधायी विभाग)

नई दिल्ली, दिनांक 23 जनवरी 2003/3 माघ (शके) 1924

(1) दि टॅक्सेशन लॉज (एक्स्टेन्शन टू जम्म अँण्ड कश्मीर) अँकट, 1954, (2) दि स्पाइसेस, अँकट, 1986, (3) दि कमिशन आँफ सती (प्रिव्हेन्शन) अँकट, 1987, (4) दि जजेस (प्रोटेक्शन) अँकट, 1985, (5) दि इलेक्शन कमिशन (कंडिशन्स आँफ इलेक्शन कमिशनर्स अँण्ड ट्रॅन्झेक्शन आँफ विझनेस) अँकट, 1991, (6) दि आर्मड फोर्सेस (जग्म अँण्ड कश्मीर) स्पेशल पॉवर अँकट, 1990, (7) दि अँग्रिकन्चरल अँण्ड प्रोसेस फूड प्रॉडक्ट्स एक्सपोर्ट सेस अँकट, 1985, (8) दि ओपिअम अँण्ड रेव्हेन्यू लॉज (एक्स्टेन्शन आँफ अँप्लिकेशन) अँकट, 1950, (9) दि रेव्हेन्यू रिकवरी अँकट, 1890, (10) दि नॅशनल कमिशन फॉर बॉकवर्ड क्लासेस अँकट, 1993, (11) दि रिसचै अँण्ड डेव्हलपमेंट सेस अँकट, 1986, (12) दि नॅशनल कमिशन फॉर माइनरिटज अँकट, 1992, (13) दि लॉटरिज (रेयुलेशन) अँकट, 1998, (14) दि अँग्रिकल्चरल प्रोड्यूस सेस अँकट, 1940, (15) दि बेनामी ट्रॅन्झेक्शन्स (प्रोहिबिशन) अँकट, 1988, (16) दि पेमेंट आँफ वेजेस अँकट, 1936; के मराठी अनवाद राष्ट्रपति के प्राधिकार से प्रकाशित किये जाते हैं और ये प्राधिकृत पाठ (केंद्रिय विधि) अधिनियम, 1973 (1973 का 50) की धारा 2 के खण्ड (क) के अधीन उनके मराठी प्राधिकृत पाठ समझे जाएंगे।

MINISTRY OF LAW AND JUSTICE
(LEGISLATIVE DEPARTMENT)

New Delhi, dated 23rd January 2003/ 3 Magha (Saka) 1924

The Translations in Marathi of the (1) The Taxation Laws (Extension to Jammu and Kashmir) Act, 1954, (2) The Spices Cess Act, 1986, (3) The Commission of Sati (Prevention) Act, 1987, (4) The Judges (Protection) Act, 1985, (5) The Election Commission (Conditions of Service of Election Commissioners and Transaction of Business) Act, 1991, (6) The Armed Forces (Jammu and Kashmir) Special Powers Act, 1990, (7) The Agricultural and Processed Foods Products Export Cess Act, 1985, (8) The Opium and Revenue Laws (Extension of Application) Act, 1950, (9) The Revenue Recovery Act, 1890, (10) The National Commission for Backward Classes Act, 1993, (11) The Research and Development Cess Act, 1986, (12) The National Commission for Minorities Act, 1992, (13) The Lotteries (Regulation) Act, 1998, (14) The Agricultural Produce Cess Act, 1940, (15) The Benami Transactions (Prohibition) Act, 1988, (16) The Payment of Wages Act, 1936 are hereby published under the authority of the President and shall be deemed to be the authoritative texts thereof in Marathi under clause (a) of section 2 of the Authoritative Texts (Central Laws) Act, 1973 (50 of 1973).

विधि व न्याय मंत्रालय

(विधायी विभाग)

नवी दिल्ली, दिनांक २३ जानेवारी २००३/३ माघ (शके) १९२४

पुढील अधिनियमांचे म्हणजे (१) दि टॅक्सेशन लॉज (एक्सटेंशन टू जम्मू औंड काश्मीर) अँकट, १९५४, (२) दि स्नाइसेस अँकट, १९८६, (३) दि कमिशन ऑफ सती (प्रिवेन्शन) अँकट, १९८७, (४) दि जजेस (प्रोटेक्शन) अँकट, १९८५, (५) दि इलेक्शन कमिशन (कंडिशन ऑफ इलेक्शन कमिशनर्स औंड ट्रॅन्झेक्शन ऑफ बिझेनेस) अँकट, १९९१, (६) दि आर्मेड फोर्सेस (जम्मू औंड काश्मीर) स्पेशल पॉवर अँकट, १९९०, (७) दि अँग्रिकल्चरल औंड प्रोसेस फूड प्रॉडक्ट्स एक्सपोर्ट सेस अँकट, १९८५, (८) दि ओपिअम औंड रेव्हेन्यू लॉज (एक्स्टेंशन ऑफ अँलिकेशन) अँकट, १९५०, (९) दि रेव्हेन्यू रिकवरी अँकट, १९९०, (१०) दि नेशनल कमिशन फॉर बैंकवर्ड क्लासेस अँकट, १९९३, (११) दि रिसर्च औंड डेव्हलपमेंट सेस अँकट, १९८६, (१२) दि नेशनल कमिशन फॉर माइनर्स अँकट, १९९२, (१३) दि लॉटरीज (रेग्युलेशन) अँकट, १९९८, (१४) दि अँग्रिकल्चरल प्रोड्यूस सेस अँकट, १९४०, (१५) दि बेनामी ट्रॅन्झेक्शन (प्रोहिबिशन) अँकट, १९८८, (१६) दि पेमेंट ऑफ वेजेस अँकट, १९३६; वा अधिनियमांचे मराठी अनुवाद याद्वारे, राष्ट्रपतीच्या प्राधिकाराने प्रसिद्ध करण्यात येत असून प्राधिकृत पाठ (केंद्रीय विधी) अधिनियम, १९७३ (१९७३ चा अधिनियम क्रमांक ५०) याच्या कलम २, खंड (क) अन्वये हे अनुवाद त्या अधिनियमांचे प्राधिकृत पाठ आहेत असे समजले जाईल.

निवैश्वसूची
INDEX

अ. क्र. Sr. No.	अधिनियमाचे नाव Name of the Act	पृष्ठ क्रमांक Page No.
१	कराधान विधि (जम्मू व काश्मीरवर विस्तारण) अधिनियम, १९५४ .. 1 The Taxation Laws (Extension to Jammu and Kashmir) Act, 1954 ..	४
२	मसाला पदार्थ उपकर अधिनियम, १९८६ .. 2 The Spices Cess Act, 1986 ..	९
३	सती (प्रतिबंध) अधिनियम, १९८७ .. 3 The Commission of Sati (Prevention) Act, 1987 ..	११
४	न्यायाधीश (संरक्षण) अधिनियम, १९८५ .. 4 The Judges (Protection) Act, 1985 ..	१७
५	निवडणक आयोग (निवडणक आयुक्तांच्या सेवा शर्ती आणि कामकाज चालवणे) अधिनियम, १९९१ .. 5 The Election Commission (Conditions of Service of Election Commissioners and Transaction of Business) Act, 1991 ..	१८
६	सशस्त्रदल (जम्मू आणि काश्मीर) विशेष अधिकार अधिनियम, १९९० .. 6 The Armed Forces (Jammu and Kashmir) Special Powers Act, 1990 ..	२१
७	कृषि व संस्कारित अव पदार्थ निर्यात उपकर अधिनियम, १९८५ .. 7 The Agricultural and Processed Food Products Export Cess Act, 1985 ..	२३
८	अकू व महसूल काखदे (प्रयुक्त खेताचे विस्तारण) अधिनियम, १९५० .. 8 The Opium and Revenue Laws (Extension of Application) Act, 1950 ..	२४
९	महसूल वसुली अधिनियम, १८९० .. 9 The Revenue Recovery Act, 1890 ..	२८
१०	राष्ट्रीय मागात्मक आयोग अधिनियम, १९९३ .. 10 The National Commission for Backward Classes Act, 1993 ..	३२
११	संशोधन व विकास उपकर अधिनियम, १९८६ .. 11 The Research and Development Cess Act, 1986 ..	३६
१२	राष्ट्रीय अल्पसंख्यांक आयोग अधिनियम, १९९२ .. 12 The National Commission for Minorities Act, 1992 ..	३८
१३	लॉटरी (विनियमन) अधिनियम, १९९८ .. 13 The Lotteries (Regulation) Act, 1998 ..	४२
१४	कृषि उत्पादन उपकर अधिनियम, १९४० .. 14 The Agricultural Produce Cess Act, 1940 ..	४५
१५	बेनामी संव्यवहार (प्रतिबंध) अधिनियम, १९८८ .. 15 The Benami Transaction (Prohibition) Act, 1988 ..	४९
१६	वेतन प्रदान अधिनियम, १९३६ .. 16 The Payment of Wages Act, 1936 ..	५१

राष्ट्रीय मानवर्ग आयोग अधिनियम, १९९३

(१९९३ चा अधिनियम क्रमांक २७)

(३१ जानेवारी २००२ रोजी पथाविंद्यमान)

[੨ ਏਪ੍ਰਿਲ ੧੯੯੩]

अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जंवारीव्यतिरिक्त इतर माणासवर्गासाठी राष्ट्रीय माणासवर्ग आयोग घटित करण्याकरिता आणि त्यांच्याशी संबंधित किंवा त्याला आनुषंगिक अशा बाबींसाठी उपबंध करण्याकरिता अधिनियम.

भारतीय गणराज्याच्या चव्वेचाळिसाव्या वर्षी संसदेकडून पुढीलप्रमाणे अधिनियमितं करण्यात
येवो:—

प्रकरण एक

प्रारंभिक

- (१) (१) या अधिनियमास, "राष्ट्रीय मागामवर्ग आयोग अधिनियम, १९९३" असे म्हणता येईल. संक्षिप्त नाव, विस्तार व प्रारंभ.

(२) जम्मू व काश्मीर राज्य खेरीजकरून संपूर्ण भारतभर त्थाचा विस्तार आहे.

(३) तो, १ फेब्रुवारी १९९३ रोजी अमलात आला असल्याचे मानण्यात येईल.

२. या अधिनियमात् संदर्भनिःसार अन्यथा आवश्यक नसेल तर,—

- (क) "मागासवर्ग" याचा अर्थ, केंद्र सरकार दूरीमध्ये विनिर्दिष्ट करील असे, अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती घटितिरिक्त असलेले मागासवर्गीय नागरिक, असा आहे;

(ख) "आयोग" याचा अर्थ, कलम ३ अन्वये घटित करण्यात आलेला राष्ट्रीय मागासवर्ग आयोग, असा आहे;

(ग) "सूची" याचा अर्थ, भारत सरकारच्या सेवेमध्ये आणि भारताच्या राज्यक्षेत्रामध्यील किंवा भारत सरकारच्या नियंत्रणाखालील कोणत्याही स्थानिक किंवा इतर प्राधिकरणाच्या सेवेमध्ये भारत सरकारच्या मते, पुरेसे प्रतिनिधित्व नसलेल्या मागासवर्गीय नागरिकांसाठी नियुक्तीचे किंवा पदांचे आरक्षण करण्याची तरतूद करण्याच्या प्रयोजनार्थ, भारत सरकारद्वारे वेळोवेळी तथार केलेली सूची, असा आहे;

(घ) "सदस्य" याचा अर्थ, आयोगाचा सदस्य असा असून त्यामध्ये अध्यक्षाचा समावेश होतो;

(ङ) "विहित" याचा अर्थ, या अधिनियमान्वये करण्यात आलेल्या नियमांद्वारे विहित, असा आहे.

प्रकरण दोन

राष्ट्रीय भागासवर्ग अधोग

३. (१) केंद्र सरकार, या अधिनियमान्वये प्रदान करण्यात येतील त्या शक्तीचा वापर करण्या-राष्ट्रीय मागासवर्ग साठी आणि नेमून देण्यात येतील ती कार्ये पार पाढ्यासाठी, राष्ट्रीय मागासवर्ग आयोग म्हणून ओळखला आयोगाची घटना. जाणारा निकाय घटित करील.

(२) हा आयोग, केंद्र सरकारद्वारे नामनिर्देशित केलेल्या खालील सदस्यांचा मिळून बनलेला असेल :—

- (क) जो सर्वच्च न्यायालयाचा किंवा उच्च न्यायालयाचा न्यायाधीश आहे किंवा होता असा अध्यक्ष;

(ख) संमाजशास्त्र ;

(ग) ज्यांना मागसवर्गीयाशी संबंधित बाबीचे विशेष ज्ञान आहे अशा दोन व्यक्ती; आणि

(घ) जो भारत सरकारच्या सचिव दजाचा केंद्र सरकारचा अधिकारी आहे किंवा होता असा संदर्भ-सचिव.

४. (१) प्रत्येक सदस्याचा पदावधि, त्याने पद धारण केल्याच्या दिनांकापासून तीन वर्षांसाठी अध्यक्ष आणि सदस्य यांचा पदावधी आणि

(२) सदस्याला, स्वतःच्या सहीने आणि केंद्र सरकारला उद्देशून, अध्यक्षपदाचा, किंवा प्रकरण-सेवा शर्ती. पुरव्हे सदस्यत्वाचा कोणत्याही वेळी लेखी राजीनामा देता येईल.

(३) केंद्र सरकारला, एखाद्या व्यक्तीला, सदस्यपदावरून पुढील परिस्थितीत दूर करत्पु येईल, ती व्यक्ती जर,—

(क) अविमुक्त नादार व्यक्ती असेल;

(ख) केंद्र सरकारच्या मते जो नैतिक अधिपात ठरत असेल, अशा अपराधांसाठी सिद्धदोष ठरली असेल आणि तिला कारावासाची शिक्षा झाली असेल;

(ग) विकलमन झाली असेल व सक्षम न्यायालधाकडून तसे घोषित झाले असेल;

(घ) काम करण्याचे नाकारत असेल किंवा काम करण्यास असमर्थ झाली असेल;

(ङ) आयोगाकडून, अनुपस्थित राहण्याची परवानगी घेतलेली नसतानाही आयोगाच्या तीन लागोपाठ्या बैठकीना अनुपस्थित असेल; किंवा

(च) केंद्र सरकारच्या मते, तिने अध्यक्षांच्या किंवा सदस्यांच्या पदाचा अशा तंहेने गैरवापर केला असेल की, ज्यामुळे त्या व्यक्तीने त्या पदावर असण्याचे चालू राहणे हे मागासवर्गीयांच्या हिताच्या दृष्टीने, किंवा लोकहिताच्या दृष्टीने हानिकारक असेल:

परंतु, याबाबतीत कोणत्याही व्यक्तीला तिचे म्हणणे ऐकवण्याची संधी देण्यात आल्याशिवाय, त्या व्यक्तीला पदावरून दूर केले जाणार नाही.

(४) पोटकलम (२) अन्वये किंवा अन्यथा रिक्त झालेले पद नवीन नामनिर्देशनाद्वारे भरण्यात येईल.

(५) अध्यक्ष व सदस्य यांना देय असलेले वेतन व भत्ते आणि सेवेच्या अन्य अटी व शर्ती, विहित करण्यात येतील त्यानुसार असतील.

आयोगाचे अधिकारी ५. (१) केंद्र सरकार, आयोगाची कार्ये कार्यक्रमतेने पार पाडण्यासाठी आवश्यक असतील असे व अन्य कर्मचारी अधिकारी व कर्मचारी आयोगाला पुरवील.

(२) आयोगाच्या प्रयोजनांसाठी नियुक्त करण्यात आलेले अधिकारी व इतर कर्मचारी यांना देय असलेले वेतन व भत्ते आणि सेवेच्या इतर अटीं व शर्तीं, विहित करण्यात येतील त्यानुसार असतील.

वेतन व भत्ते ६. अध्यक्ष व सदस्य यांना देय असलेले वेतन व भत्ते आणि कलम ५ मध्ये उल्लेखिलेले अधिअनुदानातून देणे, कारींवा व इतर कर्मचारी यांना देय असलेले वेतन व भत्ते यांसह प्रशासनिक खर्च, कलम १२ च्या पोटकलम (१) मध्ये उल्लेखिलेल्या अनुदानातून भागवण्यात येईल.

रिक्त पदे, इत्यादीं- ७. कोणतेही पद रिक्त आहे किंवा आयोगाच्या घटनेत कोणतीही उणीच आहे, याच केवळ मुळे आयोगाच्या कारणावरून आयोगाची कोणतीही छाती किंवा कार्यवाही विधिवाहू ठरणार नाही. कार्यवाही विधिवाहू ठरणार नाहीत.

आयोगाने ८. (१) आयोगाची बैठक आवश्यकतेनुसार व आवश्यक वाटेल तेव्हा आणि अध्यक्षास योग्य वाटेल कार्यपद्धतीचे अशा वेळी व अशा ठिकाणी घेण्यात येईल.

(२) आयोग स्वतः आपल्या कार्यपद्धतीचे विनियमन करोल.

(३) आयोगाच्या सर्व आदेशांचे व निर्णयांचे अधिप्रमाणन सदस्य-सचिवाकडून किंवा सदस्य-सचिवाने त्याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या आयोगाच्या अन्य एखाद्या अधिकाऱ्याकडून केले जाईल.

प्रकरण तीन

आयोगाची कार्ये आणि शक्ती

आयोगाची कार्ये. ९. (१) आयोग सूचीमध्ये नागरिकांच्या कोणत्याही वर्गाचा मागासवर्गीय म्हणून अंतर्भाव करण्याविषयीच्या विनंतीचे परीक्षण करील आणि अशा सूचीमध्ये कोणत्याही मागासवर्गाचा जास्त अंतर्भाव किंवा कमी अंतर्भाव झाल्याबद्दलच्या तकारीची सुनावणी करील आणि केंद्र सरकारला समुचित वाटेल असा सल्ला देईल.

(२) आयोगाचा सल्ला केंद्र शासनाला सामान्यपणे बंधनकारक राहील.

आयोगाची शक्ती. १०. कलम ९ च्या पोट-कलम (१) अन्वये कमे पार पाडताना, आयोगाला खलूल्याची संपरीक्षा करण्यासाठी दिवाणी न्यायालयाला असतात त्या सर्व शक्ती आणि विशेषत: पुढील बाबीच्या संवंधातील शक्ती असतील:—

(क) भारताच्या कोणत्याही भागातील व्यक्तीला उपस्थित राहण्यासाठी समन्स पाठविणे

व उपस्थित राहण्यास भाग पाडणे व त्याची शपथेवर तपासणी घेणे;

(ख) कोणत्याही दस्तऐवजाचे प्रकटीकरण करून ते सादर करण्यास फर्मविणे;

- (ग) शारथपत्रावर पुरावा स्वीकारणे;
- (घ) कोणत्याही न्यायालयाकडून किंवा कार्यालयाकडून कोणत्याही शासकीय अभिलेखाची किंवा त्याच्या प्रतीची मागणी करणे;
- (ङ) साक्षीदारांची व दस्तऐवजांची तंत्रासाठी करण्यासाठी आयोगपत्रे काढणे; आणि
- (च) विहित करण्यात येईल अशी अन्य कोणतीही बाब.

११. (१) केंद्र सरकार जे मागासवर्गं राहिलेले नाहीत अशा वर्गाना सूचीतून वगळण्यासाठी किंवा केंद्र सरकारद्वारे अशा सूचीमध्ये नवीन मागासवर्गाचा अंतर्भाव करण्यासाठी त्या सूच्यांचे कोणत्याही वेळी आणि हा अधिनियम धार्दांचे नियत्वालिक अंमलात आत्यापासून दहा वर्षाचा कालावधी समाप्त झाल्यावर आणि त्यानंतर पुढील प्रत्येक दहा वर्षाचा पुनरीक्षण. कालावधी समाप्त झाल्यावर पुनरीक्षण करील.

(२) केंद्र सरकार, पौटकलम (१) मध्ये निर्देशिलेले कोणतेही पुनरीक्षणाचे काम हाती घेताना, आयोगाशी विचारविनियम करील.

प्रकरण चार

वित्त व्यवस्था, लेखे व लेखापरीक्षा

१२. (१) केंद्र सरकार, संसदेकडून त्यासंबंधात कायद्याड्टारे रोतसर विनियोजन करण्यात आल्या- केंद्र सरकारकडून नंतर आयोगाला, या अधिनियमाच्या प्रयोगजार्थ उपयोग करण्यासाठी केंद्र सरकारला योग्य वाटेल तेवढी अनुदाने. रक्कम, अनुदानानाच्या स्वरूपात देईल.

(२) आयोग, या अधिनियमालील कार्ये पार पाडण्यासाठी त्यास योग्य वाटेल तेवढी रक्कम खर्च करील आणि अशी रक्कम, पौटकलम (१) मध्ये उल्लेखिलेल्या अनुदानातून देय असणारा खर्च महणून मानण्यात येईल.

१३. (१) आयोग, योग्य ते लेखे आणि इतर संबंधित अभिलेख ठेवील आणि केंद्र सरकार, लेखे व लेखापरीक्षा. भारताचे नियंत्रक व महा लेखापरीक्षक यांच्याशी विचारविनियम करून विहित करील अशा नमुन्यात लेण्यांचे वार्षिक विवरण तयार करील.

(२) आयोगाच्या लेखांची लेखापरीक्षा, नियंत्रक व महा लेखापरीक्षकाकडून, तो विर्निदिष्ट करील अशा ठाराविक कालांतराने करण्यात येईल आणि अशा लेखापरीक्षेसंबंधात कोणताही खर्च करावा लागल्यास तो, आयोगाकडून नियंत्रक व महा लेखापरीक्षक यांना देय असेल.

(३) नियंत्रक व महा लेखापरीक्षक आणि आयोगाच्या लेखांची लेखापरीक्षा करण्यासाठी या अधिनियमान्वये त्याने नियुक्त केलेली कोणतीही व्यक्ती यांना नियंत्रक व महा लेखापरीक्षक याला शासकीय लेखांची लेखापरीक्षा करण्यासंबंधात सर्वसाधारणत: जे अधिकार, विशेषाधिकार व प्राधिकार असतात, तेच अधिकार, विशेषाधिकार व प्राधिकार अशा लेखापरीक्षेच्या संबंधात असतील आणि विशेषत: पुस्तके, लेखे, संबंधित प्रमाणके आणि इतर दस्तऐवज व कागदपत्रे सादर करण्याची मागणी करण्याचा व आयोगाच्या कोणत्याही कायलियाचे निरीक्षण करण्याचा अधिकार असेल.

१४. आयोग, प्रत्येक वित्तीय वर्षासाठी विहित करण्यात येईल अशा नमुन्यात व अशा वेळी, वार्षिक अहवाल. आपला वार्षिक अहवाल तयार करील व त्यात मागील वित्तीय वर्षातील त्याच्या कार्याचा संपूर्ण तपशील देईल व त्याची एक प्रत केंद्र सरकारकडे पाठविण्यात येईल.

१५. केंद्र सरकार, वार्षिक अहवाल आणि त्यासोबत आयोगाने कलम ९ अन्वये दिलेल्या सल्ल्या- वार्षिक अहवाल नुसार करण्यात आलेल्या कारवाईचे ज्ञापन आणि अशा सल्ल्यांपैकी एखादा सल्ला अस्वीकृत केला असल्यास, आणि लेखापरीक्षा त्याची कारणे आणि लेखापरीक्षा अहवाल, ते मिळाल्यावर शक्य तेवढा लवकर, संसदेच्या प्रत्येक सभा- अहवाल संसदेसमार मांडणे.

प्रकरण पाच

संकीर्ण

१६. आयोगाचा अध्यक्ष, सदस्य व कर्मचारीवर्ग हा, भारतीय दंड संहितेच्या (१८६० चा ४५) आयोगाचा अध्यक्ष, कलम २१ च्या अर्थानुसार लोकसेवक असल्याचे मानण्यात येईल.

सदस्य व कर्मचारीवर्ग लोकसेवक असणे.

१७. केंद्र सरकारला या अधिनियमांचे उपबंध अंमलात आण्यासाठी शासकीय राजपत्रातील नियम वरेण्याची अधिसूचनेद्वारे नियम करता येतील.

शक्ती.

(२) विशेषतः आणि पूर्वगामी शक्तीच्या सर्वसाधारणतेस बाध न आणता, अशा नियमांत पुढील-
पैकी सर्वे किंवा कोणत्याही बाबींसाठी उपबंध करता येतील :—

(क) अध्यक्ष व सदस्य यांच्याबाबतीत कलम ४ च्या पोटकलम (५) अन्वये आणि
अधिकारी व कर्मचारी यांच्याबाबतीत कलम ५ च्या पोटकलम (२) अन्वये देय असलेले वेतन
व भत्ते आणि त्यांच्या सेवेच्या इतर अटी व शर्ती ;

(ख) कलम १३ च्या पोटकलम (१) अन्वये तथार करावयाचे वार्षिक लेखा विवरणपत्र
ज्या नमुन्यात ठेवावयाचे तो नमुना ;

(ग) कलम १४ खालील वार्षिक अहवाल ज्या नमुन्यात व ज्यावेळी तथार करावयाचा तो
नमुना व ती वेळ ;

(घ) विहित करणे आवश्यक असलेली किंवा विहित करण्यात येईल अशी, इतर कोणतीही बाब.

(३) या अधिनियमाखाली केलेला प्रत्येक नियम, तो करण्यात आल्यानंतर होईल तिंतक्या लवकर,
संसदेच्या प्रत्येक सभागृहासमोर, ते एका सत्राने बनलेल्या अथवा दोन किंवा अधिक क्रमवर्ती सर्वे मिळून
बनलेल्या अशा एकूण तीस दिवसांच्या कालावधीकरिता सत्रासीन असताना ठेवला जाईल आणि पूर्वोक्त
सत्राच्या किंवा क्रमवर्ती सत्रांच्या पाठोपाठवे सत्र संपण्यापूर्वी जर, त्या नियम कोणतेही आपरिवर्तन
करण्याबाबत दोन्ही सभागृहांचे मतैक्य झाले अथवा तो नियम करण्यात येऊ नये यावावर दोन्ही सभा-
गृहांचे मतैक्य झाले तर, त्यानंतर तो नियम अशा आपरिवर्तित रूपातच परिणामक होईल, किंवा यथास्थिति,
मुळीच परिणामक होणार नाही, तंयापि, अशा कोणत्याही आपरिवर्तनामुळे किंवा शून्यीकरणामुळे, तप्पर्वी
त्या नियमाखाली करण्यात आलेल्या कोणत्याही गोष्टीच्या विधिग्राह्यतेला बाध येणार नाही.

अडचण दूर १८. (१) या अधिनियमाचे उपबंध अंमलात आणताना जर कोणतीही अडचण उद्भवली तर,
करण्याची शक्ती, केंद्र सरकार शासकीय राजपत्रात प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे या अधिनियमाच्या उपबंधांशी विसंगत
नसतील असे आणि ती अडचण दूर करण्यासाठी त्यांच्या मते आवश्यक किंवा इष्ट असतील असे उपबंध
करू शकेल :

परंतु, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून दोन वर्षांचा कालावधी समाप्त झाल्यावर असा
कोणताही आदेश दिला जाणार नाही.

(२) या कलमान्वये केलेला प्रत्येक आदेश, तो करण्यात आल्यानंतर होईल तिंतक्या लवकर,
संसदेच्या प्रत्येक सभागृहासमोर ठेवला जाईल.

निरसन आणि १९. (१) राष्ट्रीय भागासवर्ग आयोग अध्यादेश, १९९३ (१९९३ चा अध्यादेश २३) याद्वारे
व्यावृती, निरसित करण्यात येत आहे.

(२) असे निरसन झाले तरीही, उक्त अध्यादेशान्वये केलेली कोणतीही गोष्ट किंवा केलेली
कोणतीही कारवाई या अधिनियमाच्या तत्सम उपबंधान्वये करण्यात आल्याच समजप्पात येईल.